

Torpinventering i Stora Åby socken Nr. 274 i inventeringen.

Torpets namn: "Bosens"

Tillhört gården: 1/20 mantal Göleryd "Nybygget"

Torpets art: Backstuga.

Siste brukare av torpet: Före detta avdragaren Johan Petter Johansson Kumling född 15/11 1821 i Stora Åby Allmänning

Husen finns inte kvar.

Torpets geografiska läge är utsatt på ekonomiska kartan med nr: 3.

Torpets plats i terrängen har återfunnits.

Cirka 750 meter öster Högstorp på en bergshöjd
Några syrener minner om platsen.

Markens nuvarande ägare: Saknas

Kommentar i övrigt: I Stora Åby församlingsbok för 1901 – 1908 är antecknat att Johan Petter "undergått" 10 års tukthus för dråp på hustrun. Inskrivs efter födelse och dopbok 14/1 1902. I många år varit oskriven "Surtig". Dråpet ägde rum 21/3 1855. Han intogs till Åby fattighus 1902 och dog där 10/1 1906.

Källor: Husförhörslängder, Skifteshandlingar, Storskiftet, Laga skifte, Elof Roos och Rudolf Fransson Göleryd

Inventerare: Boets Torpinventeringscirkel med början år 1992

Bestående av: Sture Johansson, Eino Liljegren, Joel Antonsson, Hans Rydberg, Hans Wigren, Gösta Gustavsson, Berit Fransson, Siri Nilsson, Birgit Rydberg, Hans Jonsson, Rudolf Fransson.

Videoband nr 15

Skyltbeskrivning

Göleryd 274

En koja i skogen på Göleryds ägor.

Sist boende Johan Petter Johansson/Kumling född 1821 död 1906 i Åby fattighus.

Birgit Rydberg läser skylten om Bosens på Göleryd

Johan Petter Johansson Kumling föddes på Stora Åby häradsallmanning 15/11 1821. Fadern var häradsmästare och avdragaren Johannes Jansson Kumling född 1797 i Ödehog. Modern var Anna Britta Andersdotter född 1795 i Stora Åby. Maja Stina Håkansdotter föddes 25/4 1894 i Rök. Hon var förut gift med Carl Petter Johansson Kumling född 1813, en broder till Johan Petter Kumling ovan. Carl Petter dör i lungrot 1851 och Maja Stina gifter om sig 19/9 1854 med avdragaren Johan Petter Kumling på Böneryds ägor. Hon är då piga i Eje i Rök. Johan Petter blir antagen som avdragare för Ödeshögs socken 1854. De bosätter sig på Sunneby ägor i Ödeshög. Det synes som Maja Stina tagit aktiv del i makens verksamhet. Det framgår också att hon var mycket begiven på starka drycker i motsats till Johan Petter. Stor oenighet rådde mellan makarna. Johan Petter hade misstankar om brottslig bekantskap med deras hyresvärd och var förbittrad och svartsjuk.

Den 21/3 1855 då de var på hemväg från en förrättning i Gyllinge råkade de i häftigt gräl. Johan Petter greps av sanslös ilska och beslöt att taga hustrun av daga. Från ett stenröse vid vägen tog han upp en större sten med vilket han tilldelade henne flera slag i huvudet. Maja Stina tog sig till Gyllinge där hon dagen därpå 22/3 avled.

Johan Petter dömdes av Lysings häradsrätt att mista livet genom halshuggning.

Domen mildrades dock till 10 års tukthus genom Göta hovrätt. Det har ej klarlagts var Johan Petter vistades efter det straffet avtjänats och till 14/1 1902 då han inskrivs i Stora Åby församlingsbok.

Avdragare kallades ibland "Häradsmästare" och av ortsbefolkningen "Bosen". Han var en person som åtog sig att utföra uppdrag som ingen annan ville utföra, till exempel slå hästar och döda hundar.

Han var oftast en illa känd person. Sysslan kunde gå i arv i flera generationer.

Bifogas ett utslag från Lysings häradsrätt.

Den 28 April 1855.

Fracht af samfara västra ögat, förefallit sig vidare till
 avseende, och meddelades, efter afslutning,

Utlysning

Utlämnad tilltalade Johan Petter Johansson Skom-
 hing, inför domstolen frivilligt erkänt, att han onsdagen den
 21 Septembris 1855, då han i sällskap med sin hustru Maja
 Sofia Johansdotter Liljeqvist och 5 på eft. m. var på
 väg från hemman i Gyllinge, kommit i orolighet med
 hustrun samt derunder stått i följa af hennes förordade
 gränd eftertranden och de frukt tillfartsgått, hon kort
 fört gifvit honom, rikat i Gåda församling, att
 han nära ett fjerrö, besattat drapa henne
 och i Gåda andarna från röset upstigit en fjöre
 sten, med hvilken han fört tilldelat henne ett slag å
 hufvud, så att hon samt sin hufvud till onskan, och vidare, från
 hon varmit, att hon andarna befod, gifvit henne ett öfver vänstra
 ögat, hvar efter han, i förhoppning, att hon varit or-
 dentligen död och ej mera kunde misshandla hans
 "grauslösa" kärlek, besattat sig till närmaaste by
 och där angifvit sitt förordade brott; förordade och
 då denna bekännelse reunit flykta genom de i mä-
 let afhörd rättnen, hvilka berättat, Bonden
 Wissman i Gåda by: att Skomling, berörde
 eftermiddag hos honom ombatat sin missger-
 ning, och anhållan att derför tillfua rik-
 tadt, Bonderne Johannes Jonsen i Tällku-
 lse och Carl Paul & Hartbohl: att de
 påfyddi torsdagen å vägen till Gyllinge förs-
 nit en myckenhet blod samt i närheten ett

Helsingfors den 28 April 1853.

dödat Kupfrum, alltså och emellan Herr P. Ringiälläkaren Lindgren i betyg, å emittets, vägnar, förklarade, att Majas Elina Hakaus datter "ovillkorligen hjärtat dödens genom tryckning på ryggen af de frakturerna i Cranium med blodigt gjutningar och af de Frakturerna i ryggen med blod. "Exsudat och Inflammation", som vid besyning å hennes döda kropp förefunnas, afseende att all sannolikhet var för häften det skadone-tänkomet genom den misskandling hon dogen för sin döds af sin man lidit, prof. var Jernbrätten, i försigg af 24 Kap 18 Mb, naturist stadsa, det skall afrygaren Johan Peter Johansen Kämning för afrennande, af honom erkända drap, miste befat genom chelshuggning, hvarje med hans egenom ihop galdas kottaden för den i Majas Elina Hakausdatter verkstända lekarbesigtning, dock kommer detta utslag att underväl bespröfnung af Kongl. Mätte och Rikets Göta Hofbet, der de misfornade må skei andring genom bespar, Swicka af Klyanden Gref eller laglyes besittning ombud. Skola författas och undertäckas samt Jakt för 12 å pedegle den 10 mittkommande Maj till Kongl. Hofrätt i justis, dock ej för Kämning, Jason Kottel, att min sig till sine bespar till Rikets i justis i land.

Tillkommit mig af hvad skulden besitt förskuffat, så talen emot utslaget förbrad.

Kämning förklarade sig misfornad med utslaget af bespar förtäckas, och det em. straff, till häftet kan både dömmas för den "lag å" den häften.

XII 20 APRIL 1000.

Huruor, i hvilket en större sten fäknades; Paus
 Högmannen Peter Jonson i Sunneby, att Rün-
 ling, då han måndagen förut flyttat till
 rättnet, uppgifvit anledningem dertill vara den, att
 hustrun lefvat i brottsligt förhållande med de-
 ras förre husrand; Eigan Maja Kotta Jersdot-
 ter i Gyllinge: att onsdagsaftonmid-
 gen, kort efter det makarne Rünling kom-
 nat Gyllinge en godse omtalat; hustruns
 Maja Stina Hakansdotter gått en
 luggatan och under klagsrop påfordrat
 hjälp; att rättnet icke framkunnat
 till fallet för än en annan nära
 kommit ledande Maja Stina Hakans-
 dotter; som då uppgifvit, att hon haf-
 vit kagin af mannen och att Ma-
 ja Stina Hakansdotter, sedan hon
 besifvit införd i Johannes Anderssons
 stuga; haft ett hål öfver venstra ögat
 och ett större jär rippa i hufvudet
 samt thorvlagstionen afidat; och nämnde
 Johannes Andersson: lika med Maja
 Lisa Jersdotter angående Maja Ste-
 na Hakansdotters död och de å henne
 befunne åkomror; Quaxjente han in-
 gat, det han i stenöset fäknat och nära
 derintill påträffat den större stenen med-
 hvilken Rünling erkant sig chafva

Mordet i Gyllinge 21 mars 1855

På Gyllinges gårde, utmed vägen mellan Gyllinge och Gåsabol finns en gammal spökplats. Ingen har kunnat beskriva spöket, ingen har sett något otäckt där, vad jag vet. Någon har beskrivit det så att "det gick inte att cykla förbi platsen, någon höll igen och man var tvungen att gå av cykeln och gå en bit". Så har det beskrivits. Många äldre har lämnat efter sig uppgiften om att det spökade på Gyllinges gårde. Spökplatser är ofta förknippade med allvarliga händelser förr i tiden, som långt senare gett upphov till spökhistorier.

Jag har i mer än 20 år forskat i min hembygds historia och i kyrkoböckerna, som jag har antecknat så gott som allt från äldre tider, finns ingen ledtråd. Död- och begravningsboken har inga dödsfall som kunnat berätta något om Gyllinges gården. En tid trodde jag att spökplatsen var belägen närmare torpen, Flinkatorpet och Ärliatorpet just på andra sidan gränsen mot Stora Smedstorp, också utmed den gamla vägen från Gyllinge mot Gåsabol. Där dog Johan Ärlig natten före julaftonen 1828. Han "frös ihjäl, inte långt från sin hydda, där han bodde ensam". Harry Ström, hängiven hembygdsforskare i Ödeshög, berättade en gång för mig om "häradsbosen Kumling", som tagit livet av sin hustru. Vi undersökte saken tillsammans men Harry Ström avled innan vi hann bli färdiga. Någon mordplats hade jag inte fått någon uppgift om. Denna uppgift fick jag senare, i februari 2002. Yngve i Stavreberg ringde mig. Han hade påmint sig något som han hade hört sin far berätta för länge sedan. Han hade också läst en torpinventering från Stora Åby, uppgifter som just Harry Ström hade haft i sina gömmor. Jag fick här en anledning att gå till Hovrättsarkivet i Jönköping och studera domböckerna för 1855. Målet handlade om dråp. Dråparen hette Kumling.

Johan Peter Johansson Kumling var född i Stora Åby 15 november 1821, son till avdragaren Johannes Jansson Kumling född 1797 i Ödehög och Anna Britta Andersdotter född 1795 i Stora Åby. Avdragare var i gamla tider en föraktad sysselsättning. Han kallades också bosc eller puke. Att dra skinnet av hästar och hundar var ett yrke långt ned på den sociala rangskalan. Det sköttes ibland av tattare, bödelsdrängar, rackare och liknande grupper.

Johan Peter Johansson Kumling övertog sysslan som avdragare efter sin far. Han blev 1854 antagen som avdragare i Ödeshögs socken. Han gifte sig 19 september 1854 med Maja Stina Håkansdotter. Hon hade förut varit gift med Johan Peters äldre bror, Karl Peter, men denne dog i lungdot 1851. De bosatte sig på Sunneby ägor i Ödeshögs socken.

I början av äktenskapet "hade han hyst ömhet för henne, oaktat hon varit över sextio år gammal samt haft ett trätgirigt lynne och visat stor benägenhet för starka drycker". Maja Stina tog aktiv del i makens verksamhet. Hon följde med på hans förrättningar i socknen. Det uppstod dock oenighet mellan makarna. Johan Petter misstänkte också att hustrun hade ett förhållande med deras hyresvärd, Peter Persson, och därför var han förbittrad och svartsjuk. Redan kort tid efter äktenskapets ingående hade han därför, övertygad om hustruns otrohet, ansett sig böra ta livet av henne.

Den 21 mars 1855 var de på förrättning i Gyllinge i södra skogsbygden av socknen. De var oense och trätte sig emellan. På eftermiddagen, efter avslutat arbete begav de sig på hemväg, gående vägen från Gyllinge mot Gåsabol. Under vandringen råkade de på nytt i ordväxling och till följd av de i hans tycke förolämpande yttranden beslöt han sig för att dräpa henne. Klockan var mellan 4 - 5 på eftermiddagen. De befann sig på sandgårderna öster om Gyllinge.

Han tog upp en sten från ett stenröse och slog henne med denna ett slag uppe på hjässan, så att hon sanslös stupade till marken. Han slog då med stenen ytterligare ett slag över hennes vänstra öga, kanske också över bröstkorgen. Därefter gick han vidare. Han antog att hon var död. När han kommit till grannbyn Gåsabol omtalade han där vad han gjort och vandrade sedan vidare. Han besökte på hemvägen Johannes Persson i Gumby. Denne frågade var hans hustru var. Kumling hade då sagt att "hon tagit en annan tur".

På Gyllinge gårde låg Maja Stina Håkansdotter kvar. Hon vaknade långsamt till. Pigan Eva Lotta Jonsdotter från Gyllinge upptäckte henne där hon låg och frågade vad som hänt. Maja Stina berättade då att hennes man slagit henne två slag i huvudet och ett på bröstet. Eva Lotta ledsagade sedan Maja Stina fram till mellangården i Gyllinge. Där bäddades Maja Stina ned. Av skadorna avled hon dock påföljande dag.

Kumling kom inte förrän på morronen den 22 mars hem till sin bostad. Där berättade han för Peter Jonsson och hans hustru att han dagen innan slagit ihjäl sin hustru på Gyllinge gårde. Vi kan anta att kronolänsmannen Moselius denna dag häktade Kumling och satte honom i häradsarresten. Provinsialläkaren doktor Lindegren undersökte Maja Stina Håkansdotters döda kropp och lämnade därefter följande konstaterande: "*Att Maja Stina Håkansdotter ovillkorligen ljutit döden genom tryckning på hjärnan av de frakturer på kraniet med blodutgjutningar och av de frakturer på revbenen med blödningar och inflammation, som vid obduktionen funnits, även som att skadorna med all sannolikhet tillkommit genom den misshandel Maja Stina Håkansdotter dagen före sin död tillfogats av Kumling, då han enligt eget erkännande med en sten tilldelat henne ett par slag på huvudet och som finns i Häradsrättens protokoll antecknat att ovannämnda för Häradsrätten uppvisade sten befunnits vara omkring tolv tum lång, sex tum bred och fyra tum tjock.*"

Inför rätta berättade Kumling hur dråpet hade gått till. Han berättade att han tagit en sten ur ett stenröse utmed vägen och hur han med den slagit hustrun först ett slag på hjässan och därefter, när hon stupat omkull, ett slag över vänstra ögat. Om slaget mot bröstet berättade han inte.

Pigan Eva Lotta Jonsdotter från Gyllinge kom vägen fram något senare och anträffade Maja Stina Håkansdotter på Gyllinge gårde. Maja Stina berättade då att hennes man slagit henne, två slag över huvudet och ett för bröstet. Eva Lotta ledsagade henne fram till byn och där togs hon omhand i Mellangården av Sara Alexandersdotter och bäddades ned. Under vandringen fram mot byn anslöt också pigan Maja Lisa Persdotter, piga i Mellangården. De såg att Maja Stina var blodig i ansiktet och på huvudet. Dessa båda flickor hördes i målet. Där hördes också Johannes Andersson, ägare av Mellangården i Gyllinge, likaså Johan Jönsson i Tällekullen och Johannes Persson i Gumby, vidare Karl Bank i Harsbol samt Petter Jonsson vid Sunneby och hans hustru Eva Karin Persdotter.

Under vittnesmålen uppgavs av de sistnämnda vittnena också att missämja ständigt varit rådande mellan makarna, orsakad av Maja Stina Håkansdotters trätgiriga lynne och begivenhet på starka drycker.

Lysings häradsrätt dömde Kumling att mista livet genom halshuggning men underställde därefter rutinmässigt målet för prövning av Göta Hovrätt. Hovrätten återförvisade ärendet den 1 juni 1855 till Lysings häradsrätt för att även Eva Lotta Jonsdotter skulle höras i målet. Så skedde och därefter togs målet på nytt upp av Göta Hovrätt den 27 juli 1855. Hovrätten dömde med stöd av 14 kapitlet 1 § Missgärningsbalken samt Kongl. Förordningen den 10 juni 1841 Kumling att mista livet genom halshuggning. Jämlikt 29 punkten i Kongl. Förklaringen den 23 mars 1807 blev Hovrättens utslag Kongl. Maj:t i underdånighet underställt.

På Stockholms slott den 7 januari 1850 konstaterade "Oskar, med Guds Nåde, Sveriges, Norriges, Göthes och Wendes Konung ……. hava Wi prövat Edert utslag vara på lag grundat, men på därom å underdånighet gjord anhållan, med avseende å förekomne omständigheter, af Nåd förskonat Kumling från straffet och tillåtit att han må i stället umgå sitt brott med tjugoåtta dagars fängelse vid vatten och bröd samt tio års straffarbete.

0 0 0

Så långt handlingarna hos Göta Hovrätt. Handlingarna från Lysings häradsrätt har jag ännu inte läst. De finns (efter år 1846) enbart i Landsarkivet i Vadstena. Vid tillfälle skall jag studera dem där.

Från den torpinventering som Harry Ström hade anteckningar om finns antecknat att Kumling 1902 kom till ett torp, "Bosens", beläget på 1/20 mantal Göleryd "Nybygget" i Stora Åby socken. Stugan är riven men några syrenbuskar finns tydligen kvar. I "kommentarer" till torpinventeringen står antecknat:

I Stora Åby församlingsbok för 1901 – 1908 är antecknat att Johan Petter "undergått" 10 års tukthus för dråp på hustrun. Inskrevs efter födelse och dopbok 14/1 1902. I många år varit oskriven "Surtig". Dråpet ägde rum 21/3 1855.

Han intogs till Åby fattighus 1902 och dog där 10/1 1906.